

Juhised paremaks riskijuhtimiseks laienenud ELis

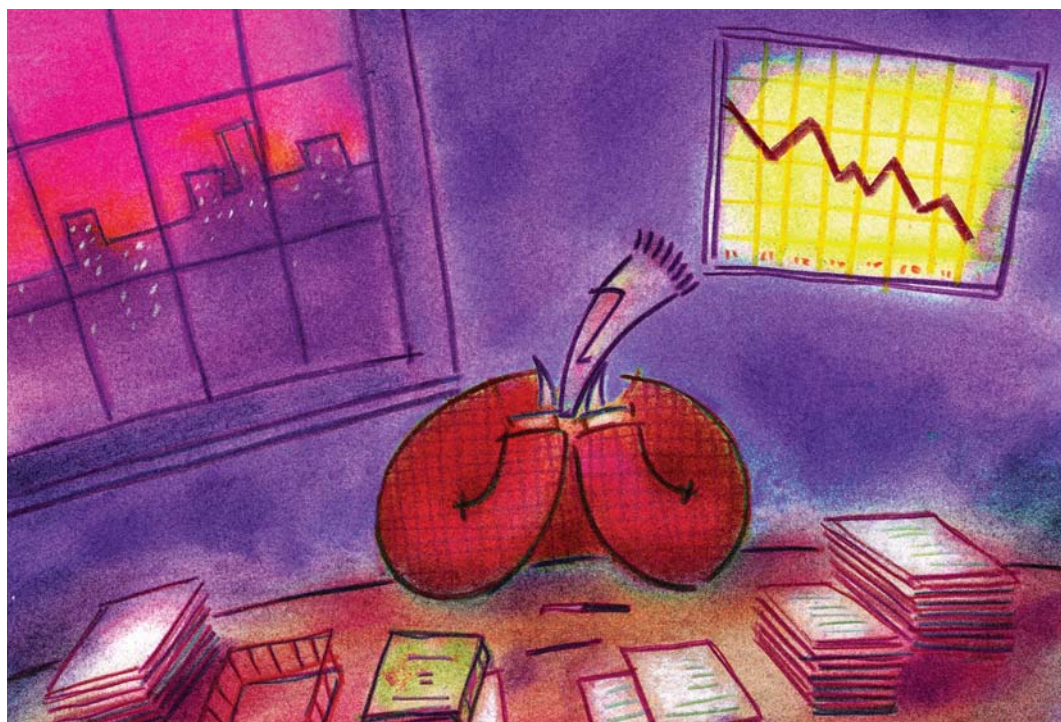
Koostöös ajakirja The Economist juures tegutseva uurimiskeskusega (Economist Intelligence Unit)

Ettevõtte juhtkonna vastutus

EUROOPA õigusaktide kogu, millega reguleeritakse ettevõtte juhtkonna vastutust, laieneb oluliselt. See on lisatud äriühinguõigusesse, samuti eraldiseisvatesse õigusaktidesse, mis reguleerivad valdkondi nagu finantsteenused, keskkonnastatus ja töötajate kaitse. Hetkel kehtiva ELi äriühinguõiguse, sealhulgas selle ettevõtte juhtkonna vastutust puudutavad osad, on uued liikmesriigid nüüdseks täielikult üle võtnud. Ülevõtmine on täies hoos Bulgaarias ja Rumeenias, mõlemad riigid peavad nimetatud protsessi lõpetama 2007. aastaks. Horvaatia eesmärgiks on ühineda ELiga 2009. aastal. Kuigi Horvaatia on

alles alustanud ELi äriühinguõiguse ülevõtmist, on tema siseriiklikud õigusaktid juba suures osas ELi vastavate õigusaktidega kooskõlas.

Juhtkonna vastutus on viimastel aastatel laienenud terves Euroopas Enroni, Parmalati ja muude skandaalide tõttu. Kõige paremini tuntud näide hiljuti vastu võetud õigusaktist on USA 2002. aasta Sarbanes-Oxley seadus, millega kohustatakse tegev- ja finantsjuhte allkirjastama avaldusi, et kinnitada finantsaruannete tõe vastavust ning pannakse neile isiklik vastutus valeandmete esitamise eest.

¹Eeldades, et mõlemad riigid ühinevad ELiga 1. jaanuaril 2007 vastavalt praegustele prognoosidele. Kuid on võimalik, et üks neist riikidest või mõlemad ühinevad hoopis 2008. aastal.

Kokkuvõte

Mida ettevõtete juhid peavad teadma:

- ELi kandidaatriikides ei ole äriühinguõigus lõplikult kehtestatud ja seda ei järgita sajaprotsendiliselt. Asjaolud hakkavad muutuma uutes liikmesriikides, kes on nüüdseks ELi äriühinguõigusega seotud õigusaktid täielikult üle võtnud.
- Sageli eiratakse vähemusaktsionäride õigusi, paljud omandistruktuurid on läbipaistmatud ja põhiaktsionärid takistavad sageli juhatuse käitumise kontrollimist. Paljud kehvasti juhitud ettevõtted eemaldatakse tõenäoliselt pigem börsidelt, selle asemel et määrata neile tsiviil- ja kriminaalkaristusi, mis on kehtestatud hiljuti vastu võetud ettevõtte üldjuhtimist käsitlevate õigusaktidega.
- Ettevõtete juhtide ja ametnike vastaste kohtuprotsesside risk tundub olevat nii uutes ELi liikmesriikides kui ka kandidaatriikides hetkel üsna madal – seda suhteliselt nõrkade järelevõtmehhanismide ja suhteliselt madala aktsionäride baasi tõttu. Järelevõtmehhanismide tugevnedes risk kasvab.
- Ettevõtete juhtide ees seisvat vastutust määratlevad ELi seadusandjad ja poliitikud kolmel viisil:
 - ELi viimastel aastatel oluliselt laienenud finantsteenuste õigus reguleerib selliseid küsimusi nagu konfidentsiaalsel siseinfo põhinevad tehingud, eksitavad investeerimisprospektid ja finantsaruannete läbipaistvus.
 - Tulevane Euroopa äriühinguõigus, mis hakkab reguleerima ettevõtete üldjuhtimise eeskirjade ja tavade avaldamist, kirjeldab juhatuse liikmete vastutust väärkäitumise eest ja kaitseb aktsionäride õigusi.
 - Direktiivid muudes valdkondades, nagu keskkond, tööõigus, tööohutus ja töötervishoid ning tarbijakaitse, mis aitavad samuti määratleda ettevõtte juhtide vastutust.
- Uute ELi liikmesriikide, Rumeenia ja Horvaatia valitsus (või neis tegutsevad organisatsioonid, nagu näiteks börsid) käsitlevad samuti ettevõtete üldjuhtimist vabatahtlike käitumiskoodeksite vastuvõtmise kaudu. Kuigi need ei sisalda tsiviil- ega kriminaalkaristusi juhatusele, hakkavad need koodeksid ilmselt mõjutama seadusandjate, kohtute ja aktsionäride rühmade ootusi juhtidele ja töötajatele.
- Juhtkonna vastutuse kindlustus on Kesk- ja Ida-Euroopas suhteliselt uus kindlustusliik ning seda ostavad enamasti rahvusvahelised ettevõtted ja rangelt reguleeritud sektorites tegutsevad ettevõtted.
- Juhtkonna vastutuse kindlustuse kindlustusmaksed suurenesid oluliselt 2001.–2003. aastal, kuigi konkureerivad turujõud on kindlustusmaksed alates 2003. aastast kuni praeguseni vähendanud.
- Tõendid kindlustuskaitse ja riskide juhtimise menetluste kohta suurendavad sageli oluliselt huvirühmade kindlustunnet.

ELi tegevuskava

EUROOPA KOMISJON on reageerinud finantsskandaalidele meetmete võtmisega mõnedes teatavates valdkondades. Finantsteenuste tegevuskava, mis koostati esmalt 1999. aastal ja millele lisati hiljem täiendavaid direktiive, laiendab kaudselt ettevõtte juhtkonna vastutust mitmete põhidirektiivide kaudu:

- Direktiivi, millega kuulutatakse ebaseaduslikuks konfidentsiaalsel siseinfo põhinevad tehingud ja turuga manipuleerimine, võtsid liikmesriigid ametlikult üle 2004. aasta oktoobris.
- Direktiiv avaldatavate prospektide kohta väärtpaperite pakkumisel või nendega kauplemise lubamisel, mille alusel kohaldatakse prospektide eest vastutavatele isikutele haldus- ja tsiviilsanktsioone, kui prospektid ei ole põhjalikud või täpsed. Ametlik ülevõtmise tähtaeg oli kõikidele liikmesriikidele 2005. aasta juuli.
- Direktiiv, millega ühtlustatakse läbipaistvuse nõudeid selliste emitentide puhul, kelle väärtpaperitega lubatakse kaubelda reguleeritud turul. „Läbipaistvuse direktiiv“, mille kõik liikmesriigid (sealhulgas Bulgaaria ja Rumeenia) peaksid üle võtma 2007. aasta alguses, nõuab, et emitendi vastutavad töötajad kinnitaksid, et kõik poolaasta- ja aastaaruanded kirjeldavad „nende parimate teadmiste kohaselt“ ettevõtte finantsseisundit ja näitajaid, samuti asjaomaseid suundumusi ja riske. Erinevalt Sarbanes-Oxley seadusest võimaldab läbipaistvuse direktiiv kohaldada haldus- ja tsiviilvastutust kogu juhatusele, kui aruanded loetakse eksitavaks.

Nimetatud direktiivid on märkimisväärsed kahel põhjusel. Esiteks on need teatava osa ELi liikmesriikide jaoks esimesed seda liiki õigusaktid. Mõnedes riikides ei ole näiteks varem kehtinud seadusi, millega keelustatakse konfidentsiaalsel siseinfo põhinevad tehingud. Teiseks järeldub kõnealuste direktiivide sõnastusest, et neil põhinevad siseriiklikud õigusaktid võivad jätta palju ruumi laiaks tõlgendamiseks. Vaatamata Euroopa Komisjoni kinnitusele, pani läbipaistvuse direktiivi sõnastus näiteks Ühendkuningriigi Lordide Kojas Euroopa Liidu komitee muretsema, sest kõnealune õigusakt võimaldanuks kohtuprotsesse algatada mitte ainult aktsionäridel, vaid ka kõikidel potentsiaalsetel investoritel kõikjal Euroopas.

Enamik ELi tulevastest õigusaktidest, mis sisaldasid komisjoni 2003. aasta tegevuskavas äriühinguõiguse ajakohastamise ja ettevõtete üldjuhtimise tugevdamise kohta, avaldavad otsesemat mõju juhtkonna vastutusele. Selle kõige olulisemateks aspektideks on:

- 2004. aastal väljastatud kaks soovitus, mille eesmärk on suurendada juhtide tasustamise läbipaistvust ja tugevdada juhatuse lihtliikmete rolli. Esimese soovitusena antakse juhised tasupakettide kujundamiseks ja antakse aktsionäridele suurem kontrolliõigus tasustamise otsustamisel, teise soovitusena määratletakse miinimumstandardid revisjonikomisjonide moodustamiseks. Mõlema soovitusena rakendamise tähtaeg kõikidele liikmesriikidele on 2006. aasta keskpaik. Kuigi need soovitused ei ole hetkel siduvad, jälgib komisjon neid tähelepanelikult ning nende alusel võidakse võtta vastu edasisi õigusakte.
- 2007. või 2008. aastaks kavandatud direktiiv juhatuse liikmete vastutuse kohta. Sellega muudetakse komisjoni olemasolevaid raamatupidamisdirektiive. Muu hulgas nõutakse sellega ettevõtete üldjuhtimise eeskirjade ja tavade avaldamist.
- Aktsionäride õigusi käsitleva direktiivi arutelud veel kestavad. Vastuvõtmise korral hakkaks direktiiv kaitsma aktsionäride õigusi saada vajalikku teavet, esitada küsimusi, teha päevakorralisi otsuseid ja hääletada koosolekust osa võtmata või elektrooniliselt.

Vabatahtlikud juhtimiskoodeksid

ETTEVÖTETE HILJUTI kasutusele võetud vabatahtlikud käitumiskoodeksid on laialdaselt levinud. Komisjoni aruandes järeldati, et ajavahemikus 1997–2001 on EL-15s ilmunud 25 uut koodeksit. Pärast Enroni skandaali ilmus veel kümme koodeksit, kusjuures varasematesse koodeksitesse tehti kolm suuremat muudatust. Nüüd on sellised koodeksid olemas kõikides uutes liikmesriikides. 2004. aasta aprillis vaatas Majandusliku Koostöö ja Arengu Organisatsioon (OECD) pärast Enroni skandaali läbi oma ettevõtte üldjuhtimise põhimõtted. Tšehhi, Ungari, Poola ja Slovakkia – kes kõik on OECD liikmed – on võtnud kasutusele nendel põhimõtetel rajanevad üldjuhtimise koodeksid. Kandidaatriikides on Bukaresti Börsil oma vabatahtlik koodeks alates 2000. aastast, seevastu Zagrebi Börs saab endale koodeksi 2006. aastaks. Ainult Sofia Börsil ei ole lähitulevikus kavas koodeksit kasutusele võtta.

Selliste vabatahtlike koodeksite otsene mõju juhtkonna vastutusele on vähene. Kuna nad on vabatahtlikud, siis puuduvad neil jõustamismehhanismid. Neist kõige rangemad sunnivad ettevõtteid selgitama koodeksi sätete täitmatajätmise kõiki juhtumeid. Tallinna Börs, kes võttis ühe viimasena vastu ettevõtte üldjuhtimise koodeksi, lisas selle koodeksi börsi reglementi.

Kuid sellel „pehmel“ eeskirjal võiks olla kahtetine õiguslik mõju:

- Enamiku Euroopa riikide äriühinguõiguses nõutakse, et juhatuse liikmed käituksid mõistlikult, äriliselt pädevalt ja kohtleksid kõiki aktsionäre õiglaselt. Kuigi koodeksid on enesestmõistetavalt üldsõnalised, toovad nad nimetatud ootuste tähenduse esile selgelt, kui see on esitatud õigusaktides. Kohtud võivad neid koodekseid kasutada, hindamaks, milline on juhtide jaoks „mõistlik“ käitumine.
- Euroopa Komisjon on mõista andnud, et ta kavatseb edendada Euroopa vabatahtlike koodeksite lähendamist ning julgustada kõiki liikmesriike võtma vastu ühtse koodeksi, mis on kohustuslik kõikidele riigis asuvatele ettevõtetele. Selle algatuse õnnestumisel ähmastub piir „pehmel“ ja „kõva“ seaduse vahel.

Asi on tõsine

Vahepeal on aktsionärid ja prokurörid kasutanud oma käsutuses olevaid juriidilisi vahendeid juba ärevusttekitaval määral. Ajavahemikul 2001–2003 on ainuüksi seitse tähtsamat kohtuotsust või -lahendit ELi ettevõtete juhtkondade vastu kogusummas ületanud 1 miljard dollarit. Tegelike hagide arv on vähenenud, kuid samas on kasvanud USA aktsionäride poolt Euroopa ettevõtete vastu algatatud kohtuprotsesside arv – need on tavaliselt kõige kulukamad. Kõnealusel ajavahemikul on juhtkonna vastutuskindlustuse maksed Euroopas oluliselt suurenenud, mõnedel juhtudel on tõus olnud 500%. Kuid hiljaaegu on tänu konkureerivatele turujõududele turutingimused paranenud, mistõttu maksed vähenevad ja kindlustuskaitse laieneb.

Juhtide ja töötajate vastutuse potentsiaalsed allikad

Kesk- ja Ida-Euroopa riikides

□ KOHTUPROTSESSID ettevõtete juhtide vastu on olnud Kesk- ja Ida-Euroopa riikides harvad. See on tingitud peamiselt asjaolust, et piirkonna turumajandus on veel noor, kodanike ja aktsionäride aktiivsus on suhteliselt madal. Börsil noteeritud ettevõtete vältiv käitumine ja nõrgad jõustamismehhanismid tähendavad, et ELi direktiivide rakendamine ei too lähiajal kaasa juhtide ja töötajate vastaste kohtuprotsesside lainet. Pikas perspektiivis võib eeldada, et olukord muutub.

Aktsionäride õiguste kuritarvitamine

Kui ELi uued liikmesriigid on alustanud jõustamismehhanismide tugevdamist, tuuakse ilmselt päevavalgele kogu piirkonnas vähemusaktsionäride õiguste laialt levinud kuritarvitamisega seotud küsimused, mis võivad osutada viljakaks pinnaseks juhtide ja ametnike vastu suunatud nõuetele. 1990ndate aastate erastamislaine käigus osutusid sellised valitsemismehhanismid liiga nõrgaks, et takistada juhtide omakasupüüdlikkust vähemusaktsionäride arvel. Aktsiad koondusid tihti suuromanike kätte (sealhulgas välisinvestorid, pangad, riiklikud investeerimisfondid ja jõukad üksikisikud), jättes vähemusaktsionärid ebasoodsasse olukorda. Sellest tulenevalt on Kesk- ja Ida-Euroopa riikide ettevõtete omandiskeem kontsentreeritum kui Lääne-Euroopas või USAs.

Selline kontsentratsioon on pannud aluse kultuurile, kus vähemusaktsionäride õigusi sageli eiratakse. Paljudes ettevõtetes on omandistruktuur tihti ähmane, juhatused allutavad ettevõtte huvid põhiaktsionäride (kes kontrollivad ametissenimetamisi) huvidele, põhiandmeid ei avalikustata ja takistatakse juhatuse kontrollimehhanismide toimimist – näiteks keelatakse volitatud isikutel osaleda juhatuse korralistel koosolekutel või lükatakse isegi juhatuse koosolekud lühikese etteteatamisega edasi.

Poliitilist sekkumist tuleb ette ka riikides, kus riik kui suurimate siseriiklike ettevõtete – nagu telekommunikatsiooniteenuste osutajad ja energiaettevõtted – suuromanikuna jääb peamiseks suunajaks, kellel on otsene kontroll suurte investeerimisfondide üle. Tihti kuuluvad ettevõtete juhatustesse ka riigiametnikud, kes tegutsevad ja hääletavad teiste põhiaktsionäridega ühtmoodi.

Probleemi teravdavad kohalikud nõrgad

kapitaliturud. 1990ndatel aastatel tehtud pingutused väärtpaberiturgude loomiseks on õnnestunud ainult osaliselt. Kogu piirkonna – välja arvatud Poola – börsid on väikesed: Varssavi Börs on umbes sama suur kui kõikide teiste uute liikmesriikide börsid kokku. Nende väikus ja laialt levinud omandi kontsentreeritus on muutnud need börsid mittelikviidseks ja kergesti manipuleeritavaks. Kuna siseturul liigub vähe raha, on mõned põhiaktsionärid hoidnud oma aktsiate väärtuse kunstlikult madalal, mis võimaldab neil aktsiaid vähemusaktsionäridelt soodushinnaga üles osta. Piisavalt suure aktsiapakiga – tavaliselt 75% – võivad nad ettevõtte börsilt eemaldada ja vältida sellega börsireguleerimise kohaldamist.

Kesk- ja Ida-Euroopa aktsionäride organisatsioonid on praegu nõrgad ja neil on ettevõtete juhtkondadega üldjuhtimise küsimustes vaidlemisel vähe kogemusi. Kuid eespool nimetatud ELi direktiivid käsitlevad aktsionäride õigusi ja kohustusi selgesõnaliselt ja kehtestavad juhtidele paljude praegu levinud rikkumiste eest isikliku vastutuse. Selle aruande jaoks küsitletud ettevõtetest eeldavad paljud, et aktsionäride agressiivsema aktiivsuse kujunemine on uutest liikmesriikides ja kandidaatriikides vaid aja küsimus. Juhatused võivad seega arvestada, et on oodata aktsionäride pretensioone, näiteks nõudeid ametlike uurimiste läbiviimiseks, või tsiviilhagide esitamist väikeaktsionärid õiguste kuritarvitamise korral.

Isegi „aus“ osalemine nendel turgudel võib kaasa tuua juhtkonnaga seotud riske ning muid mainega seotud riske. Ühena vähestest näidetest Poola aktsionäride aktiivsuse kohta on juhtum, kus Michelini kui Stomil Olsztyni põhiomaniku väidetava ebakohase käitumise tulemusena viidi läbi kolm auditit. Kuigi ettevõtte tunnistati süütuks, läks see vahejuhtum talle maksma 50 miljonit dollarit. Pernod Ricardi, Bayerische Hypo Vereinsbanki ja Goodyeari vastu on samuti esitatud põhjendamata süüdistusi enamusosaluse kuritarvitamise kohta kohalikes firmades.

Siseriiklik õigus

Juhtkonna vastutus tuleneb siseriiklikust õigusest, millega reguleeritakse keskkonnakaitset, tööhõivet, töötervishoidu ja tööohutust, õiglast kauplemist ja tarbijakaitset. Kuigi Brüssel nõuab uutelt liikmesriikidelt ühinemisprotsessi osana ELi õiguse ülevõtmist nimetatud valdkondades, jätab

ta riikidele õiguse ise kehtestada isiklik vastutus ettevõtte tegevuse eest.

ELi õigus toob nendes valdkondades paratamatult kaasa juhtide vastutuse. Ettevõtted peavad võtma kasutusele märksa kõrgemad standardid ja tegema sageli põhjalikke kultuurilisi muudatusi, samuti seadmeid ja infrastruktuuri ulatuslikult ajakohastama. Nende muudatuste tulemuslikkuse eest vastutavad juhtkond ja juhatus. Üks Tšehhi tehas sõlmis hiljuti oma juhatuse liikmete tarvis juhtkonna vastutuskindlustuse, sest kartis ELi uute keskkonnavastutuse eeskirjade tahtmatut rikkumist.

Kesk- ja Ida-Euroopa ettevõtete juhtidele on võimalik kehtestada vastutus olemasoleva siseriikliku äriõiguse alusel. Näited üldjoontes sarnaste juriidiliste kohustuste kohta kogu piirkonnas on järgmised.

- Juhid vastutavad ettevõttele tekitatud kahju eest, mis tuleneb rängast ebakompetentsusest, lubamatust või ebaseaduslikest toimingutest (sealhulgas ettevõtte finantsseisundi kohta valeandmete esitamine pettuse eesmärgil) või hooletusest. Tavaliselt saab ainult ettevõtte ise oma juhtide vastu hagi esitada, kuid ettevõtte keeldumise korral võivad seda teha aktsionärid. Hagejatele jääb raske ülesanne tõendada, et juhatuse liikmed ei näidanud üles nõuetekohast hoolikust, kuigi Lätis on tõendamiskohustus pandud kostjatele.
- Juhid vastutavad tasumata maksude ja ettevõtete muude võlgade eest, kui nad jätkavad tegevust pärast seda, kui nad oleksid pidanud algatama pankrotimenetluse.
- Tavaliselt tuleb töö-, tervishoiu- ja ohutus-, keskkonnakaitse- ja keskkonnaküsimustega seotud tsiviilhagid ja seadusest tulenevad nõuded esitada ettevõtete, mitte juhtide vastu. Eranditeks on juhtumid, kui need isikud ei täida ettevõtte vastu esitatud kohtu- või haldusmäärusi. Ettevõtte võib omakorda esitada hagi vastutavate isikute suhtes, nõudmaks välja kulusid ettevõtte kahjuks tehtud kohtuotsuste eest, mis võivad anda alust nõuete esitamiseks juhtide ja töötajate vastu.
- Juhatus liikmed vastutavad juhatuse tegevuse eest ühiselt ja iseseisvalt, kuigi üksikisikutel on mõnikord võimalik vastutust vältida, hääletades kaebuse tinginud poliitika vastu või esitades ettevõtte kahjuks tehtud kohtuotsuse korral ühiselt hagi asja eest kõige vahetumat vastutust kandvate kolleegide vastu. Ühine vastutus kujutab erilist riski mõnedes väiksemates riikides, kus ei ole nõukogu

liikmete ametikohtade täitmiseks piisavalt kvalifitseeritud tööjõudu.

- Juhid ja ametnikud vastutavad teadlikult sooritatud kuritegude eest. Mõnedes riikides, näiteks Slovakkias, ei saa ettevõtte vastu kriminaalsüüdistust esitada, seega võidakse ettevõtte mis tahes väärkäitumise eest süüdistada juhatuse liikmeid, olenemata nende enda käitumisest.

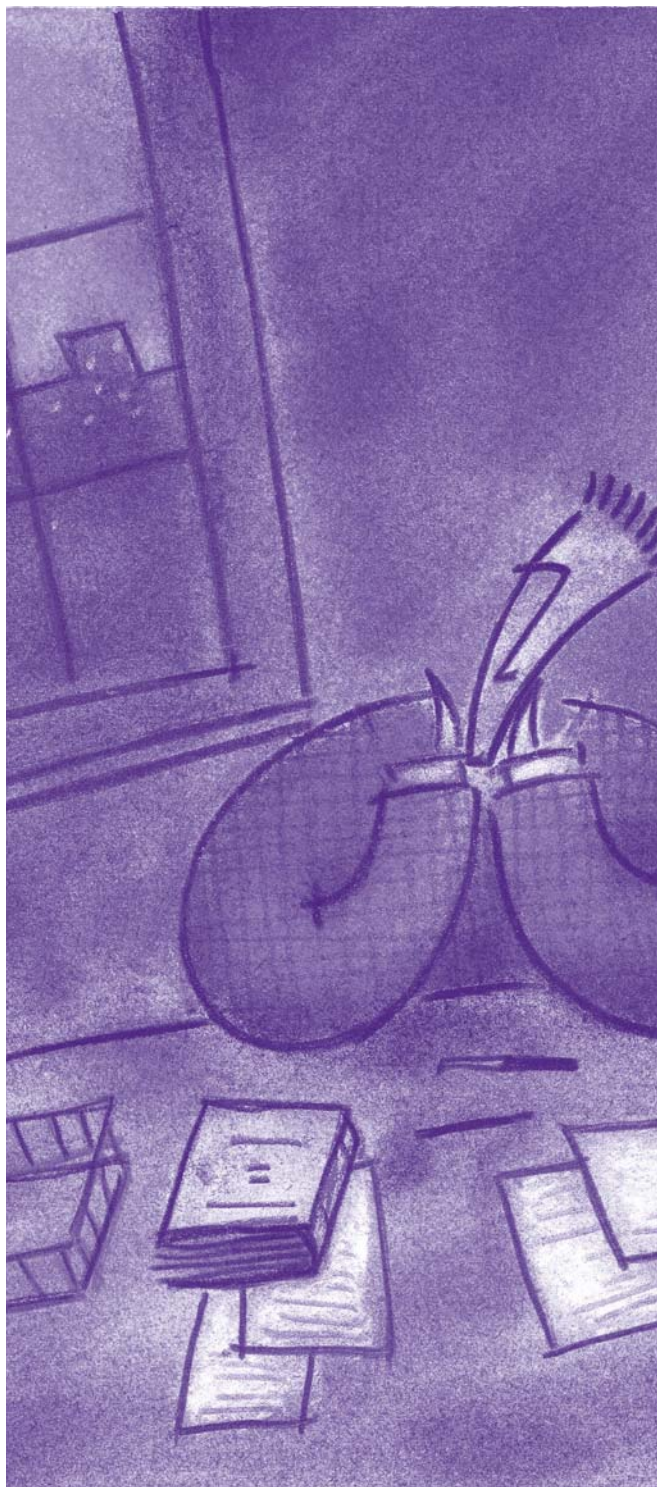
Kesk- ja Ida-Euroopa riikides kohalike juhtide vastutuse erinevused on tihti sama märgatavad kui selle sarnasused. Mõned näited:

- Horvaatias ja Eestis loetakse kuriteoks ärisaladuste avalikustamist ning Slovakkias on kuriteoks konkurendi toote õigustamatu halvustamine.
- Poola ja Ungari õigusaktid ei tunnista kahju hüvitamist, kuid seda tunnistatakse Tšehhis.
- Tšehhi, Läti ja Slovakkia seadused keelavad kokkulepped juhtide vastutuse piiramiseks, samas on kokkulepped lubatud teistes ELi uutes liikmesriikides.
- Ungari seadustes nähakse ette juhtide vastu esitatud tsiviilhagide puhul suurem kaitse kui enamikus riikides, kuid samas kehtestatakse mõned karmid kriminaalkaristused, sealhulgas kuni kaheksa-aastane vangistus äritegevuse eest maksejõuetuse korral.
- Slovakkia õiguse kohaselt võidakse lugeda täit vastutust kandvaks varijuhatajaks isikut – näiteks põhiaktsionäri – kes ei kuulu juhatusse, kuid kelle korraldusi on juhid harjunud järgima.
- Poola töökoodeksis ei mainita seksuaalset ahistamist, kuid juhtkonna liikmeid võib viieks aastaks vangi mõista vaid ettevõtet kahjustava tegevuse eest. Pole teada, kuidas kohtud seda tõlgendaksid, sest eraldi õigusaktides käsitletakse juhte, kes kuritarvitavad oma seisundit isiklikes huvides. Võttes arvesse vähemusaktsionäride õiguste laialdast kuritarvitamist, mille puhul Kesk- ja Ida-Euroopa äriühinguõiguse laiendatud kogu kohaldataks viivitatamata kõikidele uute liikmesriikide ettevõtetele, jätaks see palju võimalusi alustada juhatuste vastu kohtuprotsesse. Uutes õigusaktides sätestatud juhatuse kollektiivne vastutus jätaks kaitseta ka teadmatult tegutsenud juhid.

Praktikas kujuneb ELi õigusaktide mõju väiksemaks, sest:

- Direktiivid kehtivad ainult reguleeritud turul noteeritud ettevõtetele. Paljud suurinvestorid omandaksid hirmust riikliku kontrolli ees lihtsalt rohkem aktsiaid ja eemaldaksid oma ettevõtte börsilt.
- Nendest vähestest ettevõtetest, kes vajavad juurdepääsu suurtele kapitaliturgudele, on paljud juba noteeritud mitmetel Ameerika või Euroopa börsidel, millega kaasneb rangem kontroll ning juhtkonna suurem vastutusrisk. Näiteks on ainuüksi New Yorgis noteeritud juba pool WIG20 aktsiatest – mis on Varssavi kõige nõutavamad ning Kesk- ja Ida-Euroopa kõige likviidsemad aktsiad – ning 60% Baltikumi tippettevõtete aktsiatest.

Seega kohaldatakse uusi direktiive eelkõige suurtele börsiettevõtetele, millel on hästi arenenud juhtimisstruktuurid. Kuid need peaksid avaldama kasulikku mõju Kesk- ja Ida-Euroopa kasvule orienteeritud, börsile pürgivate keskmise suurusega ettevõtete üldjuhtimisele. Kuid järelvalveasutused peavad Kesk- ja Ida-Euroopa riikide ettevõtete üldjuhtimise muutmiseks selle tulemusena panustama tohutult ressursse ja tegutsema agressiivselt.

Järelvalve

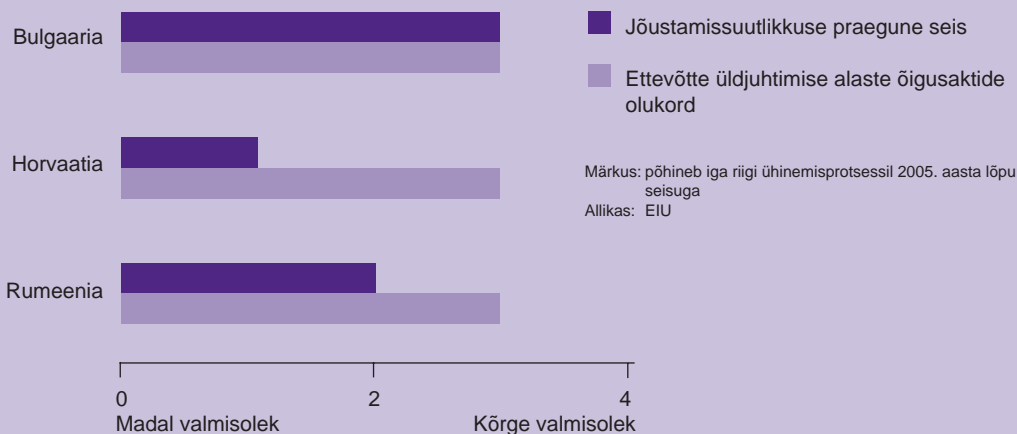
□ KUIGI EUROOPA Komisjon on märkinud, et kohalikud haldusasutused suudavad äriühinguõigust valvata, on teiste kommenteerijate arvates järelvalvesuutlikkus väike. Poola ja Ungari asutused on rangemad kui enamik teisi asutusi ja finantsinstitutsioonid on kogu piirkonnas silmapaistvalt hästi reguleeritud. (Selle aruande jaoks intervjueeritud suur Tšehhi pank avaldas tunnustust riigi finantsinstitutsioonide „kõrge asjatundlikkuse tasemele“).

Järelvalveasutuste nõrkus tuleneb peamiselt kogenumatusest. Turumajandus on endiselt noor ja õigusaktid on pidevalt muutunud. Suuremad ühinemisega seotud muudatused viidi uutes liikmesriikides läbi alles vahetult enne liitumist. Euroopa Komisjon teatab, et suurele hulgale juba ülevõetud äriühinguõiguse direktiividele vaatamata peavad Bulgaaria ja Rumeenia oma järelvalvemehhanisme tunduvalt tõhustama. Ka Horvaatia, kelle siseriiklik õigus on juba üsna sarnane ELi õigusega, peab tugevdama turu järelvalvet. Kesk- ja Ida-Euroopa seadusandjatel on oma kohustuste võtmisel ja täitmisel veel palju õppida.

Kesk- ja Ida-Euroopa kohtutel on samuti vähe kogemusi isikliku vastutuse määratlemisel äritegevusega seotud küsimustes. Enamik uusi juhtkonna vastutust käsitlevaid õigusakte nõuavad selliste mõistete tõlgendamist nagu „mõistlik“, „tahtlik rikkumine“ või „raske hooletus“. Nende hiljuti väljatöötatud seaduste alusel tehtavate kohtuotsuste puhul on presedente vähe või neid veel polegi.

Nagu eespool mainitud, on aktsionäride organisatsioonid nõrgad ja ebatõhusad. Poola kaks väikest aktsionäride rühma on kogu piirkonnas endiselt haruldaseks erandiks. Takistuste tõttu vähemusaktsionäride õiguste kehtestamisel on aktivistid pigem põhjustanud aastakoosolekutel piinlikkust kui hääletanud aktsiate alusel või pöördunud kohtusse. Investeeringufondid ja finantsasutused ei ole võtnud endale olulist järelvalvaja rolli. Laenuandjate mõju on samuti olnud väike, kuigi Poola üks suuremaid panku Bank Pekao on aktiivselt levitanud siseriiklikke juhtimiskoodekseid.

KANDIDAATRIIKIDE VALMISOLEK JUHTIDE JA TÖÖTAJATE VASTUTUSEKS

Riskiteadlikkus ja kindlustusstrateegiad

KUIGI JUHTKONNA vastutus ei ole hetkel Kesk- ja Ida-Euroopa ettevõtete juhatustele prioriteetne, loodavad selle aruande jaoks intervjueeritud ettevõtted, et olukord muutub. Nad prognoosivad, et juhtide vastu hakatakse lähiajal jõulisemalt nõudeid esitama.

- Paljudel on kahtlusi järelvalveasutuste töö kvaliteedi suhtes, kuid kõik usuvad, et see paraneb koos kogemuste omandamisega ja vähemalt uutes liikmesriikides loodetakse, et nad jõuavad järgmise kahe kuni nelja aasta jooksul Euroopa kõrgematele tasemetele.
- Üha suurem hulk Kesk- ja Ida-Euroopa ettevõtteid vajab juurdepääsu välismaistele väärtipaberiturgudele, mistõttu võivad nende üle järelevalvet teostada Ameerika aktsionärid ning järjest hagemisaltimad Prantsuse ja Saksa aktsionärid.
- Kohalike aktsionäride aktiivsus on hakanud hoogustuma – enamik intervjueeritud ettevõtetest leidis, et tema mõju ettevõtte üldjuhtimises suureneb; nad loodavad, et üha teadlikumad aktsionärid sunnivad ettevõtteid esitama hagnosisid juhtide vastu – kui nad on isiklikult vastutavad. Vastasel korral teevad aktsionärid seda ise.

Ettevõtte juhtkonna vastutuskindlustus on saadaval enamikus Kesk- ja Ida-Euroopa riikides. Rangelt reguleeritud tööstusharudes, nagu rahanduses, ravimitööstuses ja kommunaalteenuste valdkonnas tegutsevad kohalikud firmad soovivad reeglina kindlustust kasutada. Mitmed raporti jaoks intervjueeritud ettevõtted kaebavad sobivate kohalike kindlustustoodete nappuse üle; olemasolevad kindlustustooted on tihti välispartnerite sõlmitud kindlustuskaitse kohalike firmade poolse nn ümberpakkimise tulemus. Kuid mida kauem kindlustandjad turul tegutsevad, seda arenenumaks peaksid kohalikud kindlustuspakkumised muutuma.

Teistes valdkondades tegutsevad ettevõtted sageli üksnes jälgivad suundumusi ja eeldavad, et hea juhtimise koodekseid järgitakse. Näiteks suure Leedu infotehnoloogiaettevõtte tippjuhid vaatavad läbi uued ELi direktiivid, täidavad kohalikke õigusakte ja rahvusvahelisi raamatupidamisstandardeid ning pakuvad oma juhtidele ja töötajatele seaduslikele võimalustele vastavat lepingulist kaitset. Kuid teisalt ei ole selle ettevõtte juhatus teadlik ühestki juhtkonna vastutusega seotud kohtuasjast Leedus ning tunneb muret, et juhtkonna kindlustus läheks neile rohkem maksma kui oma juhtide kindlustamine mis tahes võimalike ettevõtte kahjaks tehtud kohtuotsuste puhul.

Piirkondades, kus ettevõtetel on keelatud oma juhte kindlustada või neil on juhtkonda lubatud kindlustada ainult piiratud tingimustel, võib juhtkonna vastutuskindlustus olla viimane kaitse isikliku pankroti eest. Parem on omada head kindlustuskaitset ja magada öösel rahulikult, kui taibata liiga hilja, et eelolev kohtuvaidlus ajab teid pankrotti enne, kui te suudate oma hea nime taastada.

Täiendavad infoallikad – ELi uued liikmesriigid

TŠEHHI VABARIIK

Euroopa Komisjoni delegatsioon Tšehhi Vabariigis	Tšehhi Vabariigi esindus ELis Brüsselis	Rahandusministeerium	Praha Väärtpaperibörs
Tel: +(420) 2243 12835	Tel: +(322) 2130 111	Tel: +(420) 25704 1111	Tel: +(420) 221 831 111
Fax: +(420) 2243 12850	Fax: +(322) 21 30 185	Fax: +(420) 25704 2788	
Web: www.evropska-unie.cz	Email: Podatelna@mfcz.cz	Email: info@pse.cz	

EESTI

Euroopa Komisjoni delegatsioon Eestis	Eesti esindus ELis Brüsselis	Rahandusministeerium	Tallinna Börs
Tel: +(372) 6264 400	Tel: +(322) 2273 910	Tel: +(372) 611 3558	Tel: +(372) 6 408 800
Fax: +(372) 6264 439	Fax: +(322) 2273 925	Fax: +(372) 696 6810	Fax: +(372) 6 408 801
Web: www.euroopaliit.ee	Email: info@fin.ee		Email: hex@hex.ee

UNGARI

Euroopa Komisjoni delegatsioon Ungaris	Ungari esindus ELis Brüsselis	Ungari Rahandusministeerium	Budapesti Väärtpaperibörs
Tel: +(361) 2099 700	Tel: +(322) 234 1200	Tel: +(36) 1 441 3000	Tel: +(36) 1 429 6857
Fax: +(361) 4664 221	Fax: +(322) 372 0784	Fax: +(36) 1 441 3050	Fax: +(36) 1 429 6899
Web: www.eudelegation.hu		Email: info@bse.hu	

LÄTI

Euroopa Komisjoni delegatsioon Lätis	Läti esindus ELis Brüsselis	Rahandusministeerium	Riia Väärtpaperibörs
Tel: +(371) 70 85 400	Tel: +(322) 2820 360	Tel: +(371) 708 38 67	Tel: +(371) 7212431
Fax: +(371) 70 85 448	Fax: +(322) 2820 369		Fax: +(371) 7229411
Web: www.eiropainfo.lv		Email: diaga.reihmane@fm.gov.lv	Email: riga@omxgroup.com

LEEDU

Euroopa Komisjoni delegatsioon Leedus	Leedu esindus ELis Brüsselis	Rahandusministeerium	Leedu Väärtpaperibörs
Tel: +(370) 5231 3191	Tel: +(322) 7710 140	Tel: +(370) 5 239 0005	Tel: +(370) 5 27 23 871
Fax: +(370) 5231 3192	Fax: +(322) 7714 597	Fax: +(370) 5 279 1481	Fax: +(370) 5 2 72 4894
Web: www.eudel.lt		Email: finmin@finmin.lt	Email: office@nse.lt

POOLA

Euroopa Komisjoni delegatsioon Poolas	Poola esindus ELis Brüsselis	Rahandusministeerium	Varssavi Väärtpaperibörs
Tel: +(48) 22 5208 200	Tel: +(322) 7777 200	Tel: +(48) 22 694 5555	Tel: +(48) 22 628 3232
Fax: +(48) 22 5208 282	Fax: +(322) 7777 297		Fax: +(48) 22 628 1754
Web: www.europa.delpol.pl		Email: biuro.prasowe@mofnet.gov.pl	Email: gjelda@wse.com.pl

SLOVAKKIA

Euroopa Komisjoni delegatsioon Slovaki Vabariigis	Slovaki Vabariigi esindus ELis Brüsselis	Rahandusministeerium	Bratislava Väärtpaperibörs
Tel: +(421) 2544 31718	Tel: +(322) 7436 811	Tel: +(421) 2 5958 1111	Tel: +(421) 2 49 236 102
Fax: +(421) 2544 32980	Fax: +(322) 7436 888	Fax: +(421) 2 5249 3048	Fax: +(421) 2 49 236 103
Web: www.europa.sk		Email: podatelna@mfsr.sk	Email: info@bsse.sk

SLOVEENIA

Euroopa Komisjoni delegatsioon Sloveenias	Sloveenia esindus ELis Brüsselis	Rahandusministeerium	Ljubljana Väärtpaperibörs
	Tel: +(322) 5124 466	Tel: +(386) 1 369 6639	Tel: +(386) 1 471 02 11
	Fax: +(322) 5120 997	Fax: +(386) 1 369 6659	Fax: +(386) 1 471 02 13
Web: www.evropska-unija.si		Email: info@ljse.si	

Täiendavad infoallikad

BULGAARIA

Bulgaaria esindus ELis Brüsselis	Euroopa Komisjoni delegatsioon Bulgaarias	Rahandusministeerium	Bulgaaria Väärtpaberibörs
Tel: +(322) 3752 234	Tel: +(359 2) 9335 252	Tel: +(359 2) 98592 024	Tel: +(359 2) 937 09 34
Fax: +(322) 3749 188	Fax: +(359 2) 9335 233	Fax: +(359 2) 937 09 46	
Web: www.evropa.bg		E-mail: feedback@minfin.bg	E-mail: bse@bse-sofia.bg

HORVAATIA

Horvaatia esindus ELis Brüsselis	Euroopa Komisjoni delegatsioon Horvaatias	Varaždini Väärtpaberibörs
Tel: +(322) 5000 931	Tel: +(385) 1 4896 500	Tel: +(385) 42 212 313
Fax: +(322) 6465 664	Fax: +(385) 1 4896 555	Fax: +(385) 42 313 233
Web: www.delhrv.cec.eu.int	E-mail: vse@vse.hr	

RUMEENIA

Rumeenia esindus ELis Brüsselis	Euroopa Komisjoni delegatsioon Rumeenias	Rahandusministeerium	Bukaresti Väärtpaberibörs
Tel: +(322) 7000 640	Tel: +(4021) 2035 400	Tel: +(4021) 3199 759	Tel: +(4021) 307 95 00
Fax: +(322) 7000 641	Fax: +(4021) 2302 453	Fax: +(4021) 3122 509	Fax: +(4021) 307 95 19
Web: www.infoeuropa.ro			E-mail: bvb@bvb.ro

Marshist

Marsh on maailma juhtiv riski- ja kindlustusteenuste firma, kus töötab ligi 30 000 töötajat ja mille aastatulu on üle 5 miljardi dollari. Firma konsulteerib ja nõustab kliente enam kui 100 riigis. Marsh on MMC peamine kaubamärk. MMC on ülemaailmne professionaalne teenustepakkuja, mille aastatulu ületab 12 miljardit dollarit. MMC tütarettevõtted on veel maailma juhtiv riski- ja edasikindlustusfirma Guy Carpenter, maailma juhtiv riskikonsulteerimisettevõtte Kroll, üks suurimaid investeringute juhtimise ettevõtteid USAs Putnam Investments ning ülemaailmne konsultatsiooniteenuste pakkuja Mercer. Ligikaudu 55 000 töötajat koostavad analüüse, pakuvad konsultatsiooni ja nõustavad kliente enam kui 100 riigis. Ettevõtte aktsiad (börsi sümbol: MMC) on noteeritud New Yorgi, Chicago, Vaikse ookeani piirkonna ja Londoni börsidel. MMC kodulehekülje aadress on www.mmc.com.

Käesolevas dokumendis esitatakse Marshi poolt koostöös ajakirja The Economist juures tegutseva uurimiskeskusega (Economist Intelligence Unit) avaldatud nelja dokumendi järeldused. Dokumentides käsitletakse riskide mõju Euroopa Liidu uutes liikmesriikides ja kandidaatriikides tegutsevatele ettevõtetele. Igas aruandes vaadeldakse ärriski erinevat valdkonda:

- Tootevastutus (tagatakse toodete vastavus tarbijate õigusi kaitsvatele eeskirjadele)
- Keskkonnavastutus (vastavus ELi keskkonnaalaste õigusaktide nõuetele)
- Töötajate kaitse (vastavus tööohutuse ja töötervishoiu eeskirjadele)
- Juhtide ja töötajate vastutus (võttes kasutusele ELi äriseaduse ja ettevõtete üldjuhtimise parimad tavad)

Kui soovite korral konsulteerida Marshiga oma riskide ja kindlustusega seotud väljakutsete ja vajaduste osas, pöörduge palun järgmiste isikute poole:

Bulgaaria

Krassimir Stankov
Telefon: +(359) 2 40 20 000
E-post: krassimir.stankov@marsh.com

Horvaatia

Svanimir Steiner
Telefon: +(385) 1 60 60 400
E-post: svanimir.steiner@marsh.com

Tšehhi Vabariik

Dominik Stros
Telefon: +(420) 221 418 111
E-post: dominik.stros@marsh.com

Eesti

Mart Mere
Telefon: +(372) 681 1000
E-post: mart.mere@marsh.com

Ungari

Thomas Papathanasziu
Telefon: +(36) 1 461 4200
E-post: thomas.papathanasziu@marsh.com

Läti

Zaneta Jaunzeme
Telefon: +(371) 709 5095
E-post: zaneta.jaunzeme@marsh.com

Leedu

Rimantas Chaleckas
Telefon: +(370) 5 252 6170
E-post: rimantas.chaleckas@marsh.com

Poola

Wojciech Woznica
Telefon: +(48 22) 456 4200
E-post: wojciech.woznica@marsh.com

Rumeenia

Cristian Fugaciu
Telefon: +(40) 21 232 1874
E-post: cristian.fugaciu@marsh.com

Slovakkia

Tomas Zuffa
Telefon: +(421) 2 592 054 11
E-post: tomas.zuffa@marsh.com

Sloveenia

Gregor Dostal
Telefon: +(386) 1 569 21 60
E-post: gregor.dostal@marsh.com

cee.cis@marsh.com

Käesolevas dokumendis esitatud teave põhineb allikatel, mida meie peame usaldusväärseks, ning seda tuleb käsitleda üksnes riskide juhtimise ja kindlustuse üldteabena. Marsh, Economist Intelligence Unit Ltd ja nende allikad ei anna mingeid otseseid ega kaudseid tagatisi või kinnitusi käesolevas dokumendis esitatud teabe täpsuse kohta ega kindlustusandjate või edasikindlustajate majandus seisundi, maksevõime või poliitilise sõnastuse kohta. Teave ei ole mõeldud nõuandena mis tahes konkreetse olukorra puhul ja sellele ei saa vastavalt tugineda. Kindlustusvõtja peaks konsulteerima konkreetsetes kindlustuskaitse küsimustes oma kindlustus- ja õigusnõustajatega.

Käesolevat dokumenti ega selles sisalduva teabe mis tahes osa ei tohi kopeerida või taasesitada üheski vormis ilma Marsh Europe SA ja The Economist Intelligence Unit Limitedi loata, kuid Marsh Europe SA klientidel ei ole vaja hankida luba aruande kasutamiseks ettevõtte sees. Sellisel juhul tuleb teabele selgelt viidata. © Copyright 2006 The Economist Intelligence Unit Limited ja Marsh Europe SA.

